

بررسی نقش کمیته حسابرسی در آگاهی بخشی سود حسابداری به عنوان یک موضوع چالش برانگیز برای سرمایه گذاران

محسن عسگری

دانشجوی دکترای حسابداری، گروه حسابداری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران
iaia.m.asgari@gmail.com

نقی فاضلی

استادیار، گروه حسابداری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران (نویسنده مسئول)
Fazeli.nphd@gmail.com

خسرو فغانی ماکرانی

دانشیار، گروه حسابداری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران
kh.makrani@chmail.ir

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۹/۲۴ تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۱/۱۸

چکیده

آگاهی بخشی سود به عنوان یک موضوع چالش برانگیز برای سرمایه گذاران، تحلیلگران مالی، مدیران، ناظرین و محققان دانشگاهی است. در این خصوص نیاز است تا مشخص کنیم چگونه و چرا اعداد حسابداری به ویژه سودها بر شاخص های بازار یا ارزش اقتصادی یک بنگاه اثرگذارند و به آگاهی بخشی سود منجر می شوند. هدف از مطالعه حاضر بررسی نقش کمیته حسابرسی در آگاهی بخشی سود حسابداری به عنوان یک موضوع چالش برانگیز برای سرمایه گذاران است. روش این پژوهش به لحاظ هدف از نوع کاربردی و از لحاظ، استراتژی اجرا توصیفی-پیمایشی و جامعه آماری موردنظر متخصصان و خبرگان در زمینه حسابرسی در طی سالهای ۱۳۹۴-۱۳۹۸ تشکیل می دهند. در بعد فنی تحقیق، از روش فازی برای لحاظ نمودن بحث نااطمینانی در تحقیق استفاده شده و از مقایسه غیر رتبه‌ای روش الکترون سده مورد بهره گیری شد تا دقت در اولویت‌بندی افزایش یابد. به منظور آزمون فرضیه ها از مدل سازی معادلات ساختاری به روش Smart PLS استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان می دهد که روش دلفی و فازی نوع دو و الکترون نوع سه که در راستای تعیین مهمترین شاخصهای موثر بر آگاهی بخشی سود بودند زیر شاخص های استقلال هیات مدیره، کیفیت حسابرسی و استقلال اعضای کمیته حسابرسی، به عنوان مهم ترین زیرشاخص ها موثر بر آگاهی بخشی سود تعیین شدند و در نهایت، بر اساس روش PLS این نتیجه حاصل شد که؛ کیفیت کمیته های حسابرسی؛ با ضریب اثرگذاری ۰/۶۹۳ و عوامل راهبردی شرکت ها با ضریب اثرگذاری ۰/۷۸۵ بر آگاهی بخشی سود تأثیر مثبت و معناداری دارند.

واژه های کلیدی: دانش حسابداری، آگاهی بخشی سود، کمیته های حسابرسی، نظام راهبری.

۱- مقدمه

یکی از مهم‌ترین اطلاعات گزارش‌شده جهت تصمیم‌گیری سهامداران سود حسابداری است و نقش اصلی انتقال اثربخش و دارای اعتبار اطلاعات به افراد برون سازمانی را می‌توان گزارشگری مالی دانست. در نتیجه نقش اطلاعات موجود در خط نهایی یعنی سود و سازو کارهای نظارت بر ارائه مطلوب آن، بسیار با اهمیت می‌باشد (نوراتی، ۲۰۱۰). از موضوعاتی که در سالهای اخیر توجه بسیاری از پژوهشگران حوزه مالی را به خود معطوف کرده است، بحث کارایی قیمت سهام (آگاهی بخشی قیمت سهام) است (بهار مقدم و همکاران، ۱۳۹۴) همچنین مدتهاست این سؤال مطرح شده است که تا چه میزان حرکت قیمت سهام می‌تواند اصول شرکت‌ها را منعکس کند (ژانگ، ۲۰۲۰). در نتیجه میزان آگاهی بخشی سود، کارکرد سود و کارایی آن از با اهمیت‌ترین مباحثی است که هر پژوهشگر و سرمایه‌گذاری را با دیدگاه بهره‌مندی از آن به خود جلب می‌نماید. در کنار میزان آگاهی بخشی سود، بحث میزان شفافیت و کیفیت آن نیز از نظر استفاده‌کنندگان دور نمانده است، در واقع ساختار راهبری شرکتی قوی می‌تواند، کیفیت اطلاعات افشا شده را تضمین کند (لاپورتا و همکاران، ۲۰۰۲؛ دیک و زینگالس، ۲۰۰۴) و در این راستا، توسعه پاسخگویی و مسئولیت‌های اجتماعی مدیریت شرکت‌های سهامی در ابتدای قرن بیست و یکم، منتهی به مطرح شدن بحث نظام راهبری شرکتی گردید (مهربان پور و میری چیمه، ۱۳۹۷). به دنبال رسوایی‌های گزارشگری مالی مختلف در سرتاسر جهان و کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران به درستی ارقام حسابداری، توجه به کیفیت سود در میان پژوهشگران افزایش یافته است. (ایزدی نیا و روح‌الهی، ۱۳۹۶). بر مبنای مفروضات بازار کارای سرمایه، تحقیقات تجربی موید آنند که سود حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی می‌باشد؛ البته حسابداران حرفه‌ای چه برای اندازه‌گیری سود و چه برای شناسایی اطلاعات انعکاس یافته در سود حسابداری، همچنان بر نقش سود تأکید ورزیده‌اند و تحلیل‌گران مالی نیز خواهان اندازه‌گیری و انتشار آن می‌باشند (هندریکسون، مایکل و وانبردا، ۱۹۹۲). بنابراین می‌توان عنوان کرد که هیات مدیره در راستای اطمینان نسبت به کیفیت اطلاعات و محتوای آن به وسیله ابزارهایی روی به بهبود کنترل‌های داخلی دارد. در نتیجه از عوامل با اهمیتی که امکان دارد در میزان آگاهی بخشی سود و محتوای اطلاعاتی آن اثر گذار باشد می‌توان به نظام راهبری و کمیته‌های حسابرسی اشاره کرد؛ اما در این خصوص نیاز به

تدوین مدلی است تا میزان تأثیر این عوامل به نحوی اثربخش را بر آگاهی بخشی سود حسابداری ارائه و شاخص‌های کیفیت کمیته‌های حسابرسی و نظام راهبری را شناسایی و مدنظر قرار دهد. بر مبنای مفروضات بازار کارای سرمایه، تحقیقات تجربی موید آنند که سود حسابداری دارای محتوای اطلاعاتی می‌باشد. البته حسابداران حرفه‌ای چه برای اندازه‌گیری سود و چه برای شناسایی اطلاعات انعکاس یافته در سود حسابداری، همچنان بر نقش سود تأکید ورزیده‌اند و تحلیل‌گران مالی نیز خواهان اندازه‌گیری و انتشار آن می‌باشند (هندریکسون، مایکل و وانبردا، ۱۹۹۲) از سوی دیگر هیات مدیره هر شرکت در خصوص کنترل‌های داخلی شرکت، دارای نقشی دوگانه است؛ یکی استقرار سیستم مذکور و دیگری گزارشگری در خصوص اثربخشی آن. مطابق ماده ۴ دستورالعمل کنترل‌های داخلی^۱، هیات مدیره شرکت مسئول ایجاد نظم و انضباط سازمانی، تدوین مقررات داخلی و تأثیر بر وجدان کاری و ارزش‌های اخلاقی می‌باشد. از آنجا که بهترین سیستم‌های کنترل داخلی و نیز روش‌های نظارتی به راحتی توسط مدیریت ارشد قابل پایمال شدن هستند، تعهد آن به قبول و رعایت این سیستم انضباطی سازمانی، از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. در ضمن، مدیران با پایبندی خود به این سیستم‌ها، فرهنگ سازمانی مناسبی در سازمان ایجاد خواهند کرد، به طوری که در لایه‌های بعدی سازمانی این تعهد و التزام به رعایت اصول انضباطی به وضوح مشاهده خواهد شد. از سوی دیگر، در ماده ۱۲ این دستورالعمل هیات مدیره مکلف به حصول اطمینان نسبت به استقرار و به کارگیری کنترل‌های داخلی مناسب و اثربخش به منظور دستیابی به اهداف شرکت شده و حداقل به طور سالانه باید سیستم کنترل‌های داخلی را مورد بررسی قرار داده و نتایج آن را در گزارشی تحت عنوان گزارش کنترل‌های داخلی درج و افشا کند. حجم فزاینده‌ای از تحقیقات تجربی حسابداری با رویکرد پیش‌بینی انجام شده است. در این خصوص دو جریان فکری وجود دارد. جریان اول به آزمون توانایی داده‌های حسابداری در تبیین و پیش‌بینی رویدادهای اقتصادی می‌پردازد. جریان دوم؛ واکنش بازار نسبت به افشای اطلاعات بر مبنای داده‌های حسابداری را مورد آزمون قرار می‌دهد. ادبیات حسابداری، همواره بر ارائه اطلاعاتی تأکید داشته است که بتواند به پیش‌بینی و تصمیم کمک کند (بلکوبی، ۱۹۶۶).^۱ اگر اطلاعات حسابداری قادرند تغییرات قیمت سهام در طول زمان و در بین شرکت‌ها را بیان کنند، انتظار می‌رود این پژوهش عوامل موثر بر

^۱ - دستورالعمل کنترل‌های داخلی ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران، مصوب ۱۳۹۱/۰۲/۱۶

^۱ Belkaoui

منظور از آگاهی بخشی سود، ویژگی از کیفیت سود است که قابلیت سودهای گزارش شده را در یاری رساندن به صاحبان سهام در فرایند ارزش گذاری شرکت بیان می کند (بال براون، ۱۹۶۸) به بیان دیگر چنانچه سود اطلاعات مفیدی برای سرمایه گذاران فراهم کند تا به واسطه آن تصمیماتی در زمینه خرید و یا فروش سهام خود اتخاذ کنند، می توان اینگونه استنباط کرد که سود از آگاهی بخشی بالایی برخوردار است و نتیجه ی آن را می توان در تغییرات قیمت سهام مشاهده کرد (کرمی و همکاران، ۱۳۹۵). پژوهش های صورت گرفته در سال های اخیر شاخص بازده غیرعادی سهام را به عنوان شاخص آگاهی بخشی سود حسابداری در نظر گرفته اند (ژانگ، ۲۰۲۰؛ ارا و عبادین، ۲۰۱۷) طبق نظر ژانگ (۲۰۲۰) با کاهش ساختار مالکیت که یکی از ارکان نظام راهبری می باشد، آگاهی بخشی سود حسابداری کاهش می یابد همچنین وویدکا و یه (۲۰۱۳) عنوان کردند که در کمیته های حسابرسی کاملاً مستقل و کمیته های حسابرسی با اکثریت مدیران مستقل با تخصص مالی و حقوقی حسابداری، آگاهی بخشی سود تقویت می شود. نتایج در این مقاله نشان می دهد که تأکید بر استقلال کمیته حسابرسی به تنهایی ممکن است برای تقویت اطلاعات درآمدی کافی نباشد. در عوض، توجه به استقلال کامل و همچنین تخصص مالی یا حقوقی مدیران مستقل که به کمیته حسابرسی منصوب شده اند، می تواند راهی مثر ثمر در جهت افزایش اعتماد سرمایه گذاران به اطلاعات حسابداری و آگاهی بخشی آن باشد.

طبق بیان دیچو و همکاران (۱۹۹۶) و مک مولن (۱۹۹۶)^۱، شرکت هایی که مبادرت به گزارشگری مالی متقلبانه نموده اند، کمترین علاقه ای به داشتن یک کمیته حسابرسی داشته اند. بیسلی و همکاران^۲ (۲۰۰۰)، بیان می کنند که شرکت های دارای گزارشگری مالی متقلبانه، کمترین علاقه را به داشتن کمیته های حسابرسی فعال و مستقل نشان می دهند. یا به گفته فاربر^۳ (۲۰۰۵)، کمیته های حسابرسی می باید فعال و پویا و دارای تخصصی مالی باشند. دیچو و همکاران (۱۹۹۶) و مک مولن (۱۹۹۶)، ابوت و پارکر^۴ (۲۰۰۰) و پینسل و همکاران (۲۰۰۱)^۵، عنوان نموده اند که شرکت هایی که کمیته های حسابرسی مستقل و پویا دارند کمترین تمایل را برای مشارکت در فعالیت های غیرقانونی حسابداری از خود نشان می دهند. همچنین به نظر کلین^۶ (۲۰۰۲) و جنکینز^۷ (۲۰۰۳)، شواهدی وجود دارد که کمیته های حسابرسی با اکثریت اعضای مستقل باعث کاهش

میزان آگاهی بخشی سود حسابداری و اطلاعات آن تمرکز کند و مدلی از این رو ارائه نماید. هدف از این مطالعه بررسی نقش کمیته حسابرسی در آگاهی بخشی سود حسابداری به عنوان یک موضوع چالش برانگیز برای سرمایه گذاران است. به طور کل که هیات مدیره در راستای اطمینان نسبت به کیفیت اطلاعات و محتوای آن به وسیله ابزارهایی روی به بهبود کنترل های داخلی دارد. در نتیجه از عوامل با اهمیتی که امکان دارد در میزان آگاهی بخشی سود و محتوای اطلاعاتی آن اثر گذار باشد می توان به نظام راهبری و کمیته های حسابرسی اشاره کرد؛ اما در این خصوص نیاز به تدوین مدلی است تا میزان تأثیر این عوامل به نحوی اثربخش را بر آگاهی بخشی سود حسابداری ارائه و شاخص های کیفیت کمیته های حسابرسی و نظام راهبری را مدنظر قرار دهد.

۲- مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۲-۱- مبانی نظری

آگاهی بخشی سود به عنوان یک موضوع چالش برانگیز برای سرمایه گذاران، تحلیلگران مالی، مدیران، ناظرین و محققان دانشگاهی است. در این خصوص نیاز است تا مشخص کنیم چگونه و چرا اعداد حسابداری به ویژه سودها بر شاخص های بازار یا ارزش اقتصادی یک بنگاه اثرگذارند و به آگاهی بخشی سود منجر می شوند (ارا و عبادین، ۲۰۱۷). برپایه مطالعات بنیادی صورت گرفته توسط بال و براون در سال ۱۹۶۸ و تحقیقات مبتنی بر بازار سهام کوتاری و زیمرمن در سال ۱۹۹۵، آگاهی دهندگی سود به مفید بودن سود خالص حسابداری برای تصمیم گیری های سهامداران از دیدگاه آنان اشاره دارد (کرمی و همکاران، ۱۳۹۵). واردفیل و سایرین محتوای اطلاعاتی را ظرفیت توجیه بازدهی سهام تعریف نموده اند در حالیکه احمد و همکاران محتوای اطلاعاتی سود را داشتن بار اطلاعاتی پیرامون سود آتی می دانند (کرمی، ۱۳۸۷). محتوای سود حسابداری سودمندی اطلاعات گزارش شده برای سرمایه گذاران را نشان می دهد و به عنوان فاکتوری، توسعه یافته تا مدیران را جهت پیش بینی سودهای آتی و افشا اطلاعات تشویق کند. بنابراین محتوای سود حسابداری به این معنی است که سرمایه گذاران در برابر اخبار سود تا چه حد واکنش نشان می دهند (کردستانی و حسینی، ۱۳۹۲)

^۵ Peasnell et al. , 2001

^۶ Klein, 2002

^۷ Jenkins, 2003

^۱ Dechow et al. , 1996; McMullen, 1996

^۲ Beasley et al. , 2000

^۳ Farber, 2005

^۴ Abbott and Parker, 2000

مدیریت سود می‌گردند. همچنین دی فوند و جیام بالوو^۱ (۱۹۹۱)، دریافتند که شرکت‌هایی که سود خود را بیش نمایی می‌سازند کمترین تمایل را به داشتن کمیته حسابرسی نشان می‌دهند. بدین ترتیب تحقیقات اولیه نشان می‌دهد که کیفیت حسابرسی می‌تواند باعث بهبود کیفیت گزارشگری مالی به وسیله کاهش بروز گزارشگری متقلبانه، اعمال غیر قانونی حسابداری و مدیریت سود گردند. بنابراین ما فرض می‌کنیم که کیفیت بالای کمیته‌های حسابرسی منتج به افشا گزارش‌های مالی با کمترین موارد تحریف می‌گردد و تحقیقات پیشین نشان می‌دهد که کمیته‌های حسابرسی می‌توانند به طور مستقیم بر کیفیت گزارشگری مالی و در نتیجه بر میزان بازده غیرعادی و آگاهی بخشی سود اثر بگذارند.

دستورالعمل حاکمیت شرکتی مالزی (۲۰۱۲)، نیز عنوان نمود که یک کمیته حسابرسی حداقل باید از ۳ عضو تشکیل شده باشد. بر اساس مطالعات پیشین (دالتون، دیلی، جانسون و الاسترانگ، ۱۹۹۹)، بین اندازه کمیته حسابرسی و انجام وظایف هیات مدیره در جهت بهبود عملکرد مدیران، ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد؛ همچنین بر اساس نظر یانگ و کریشنان (۲۰۰۵)، بین اندازه کمیته حسابرسی و مدیریت سود ارتباط منفی وجود دارد. ژای و همکاران (۲۰۰۳) و آلدکدایی (۲۰۱۲)، نیز عنوان کردند که ارتباط معناداری بین اندازه کمیته حسابرسی و اقلام تعهدی اختیاری وجود ندارد. همچنین عثمان و همکارانش (۲۰۱۴)، بیان کردند که اعضای کمیته حسابرسی با تعداد اعضای بیشتر، کارایی بیشتری در نظارت داشته و در نهایت منجر به افشا موارد اخلاقی می‌گردد.

۲-۲- پیشینه تجربی

در سال‌های اخیر تحقیقات خارجی زیادی در مورد نقش کمیته حسابرسی صورت پذیرفته است. در ایران در خصوص نقش کمیته حسابرسی به دلیل نوپا بودن این کمیته تحقیق زیادی صورت نگرفته است.

الیزابت و همکارانش (۲۰۰۹) طی مقاله‌ای به بررسی کیفیت کمیته‌های حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی و حق الزحمه حسابرسی پرداختند. نتایج نشان می‌دهد ارتباط معنی‌داری بین کیفیت کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی وجود ندارد. این نتایج قوی به اقدامات جایگزینی کیفیت سود منتهی می‌شوند. به طور کلی، کیفیت کمیته حسابرسی تأثیر کمی بر روی سطح هزینه پرداخت به حسابرسان خارجی دارد.

آبرناتی و همکاران^۲ (۲۰۱۴)؛ به بررسی تجربه اعضای مالی کمیته‌های حسابرسی، مدیران کمیته‌های حسابرسی و به هنگام بودن گزارش‌های مالی پرداختند. نتایج تحقیقات آن‌ها ۲ نکته مهم را بیان می‌نماید که اول: تجربه مدیران کمیته‌های حسابرسی با تخصص مالی در اثربخشی و به هنگام بودن گزارش‌های مالی تأثیرگذار است و همچنین تجربه مالی بر ویژگی‌های فردی مدیران کمیته‌های حسابرسی سهم بسزایی ایفا می‌نماید.

عثمان و همکارانش^۳ (۲۰۱۴)؛ به بررسی تأثیر خصوصیات کمیته حسابرسی بر افشای اخلاقی داوطلبانه در شرکت‌های مالزیایی پرداختند. این مطالعه، تأثیر خصوصیات کمیته حسابرسی بر افشای اخلاقی داوطلبانه را در سطح ۹۴ شرکت تراز اول در بورس اوراق بهادار مالزی را مورد آزمون قرار می‌دهد، این تحقیق، به بررسی اجزای به کارگیری تحلیل در گزارش‌های مالی سالانه و رگرسیون خطی چندگانه برای مشاهده ارتباط بین خصوصیات کمیته حسابرسی و افشای اخلاقی داوطلبانه می‌پردازد. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که تنها دو خصوصیت کمیته حسابرسی (یعنی دوره تصدی و مدیریت چندگانه اعضا)، با افشای اخلاقی داوطلبانه دارای ارتباط می‌باشد و سایر خصوصیات کمیته حسابرسی شامل استقلال، تخصص، جلسات مداوم و اندازه دارای ارتباط نمی‌باشند. این مطالعه نشان می‌دهد که سهام‌داران تأکید زیادی بر وجود کمیته‌های حسابرسی برای افشا داوطلبانه اطلاعات با رویکرد اخلاقی دارند.

عبدالحمید و همکاران^۴ (۲۰۱۵)؛ به بررسی استقلال و دانش مالی اعضای کمیته‌های حسابرسی با عدم رعایت افشای مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس مالزی پرداختند. هدف از این مقاله شرح مجازات‌های عمومی مرتبط با عدم افشای اطلاعات مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس مالزی می‌باشد. محققان دریافتند که مجازات‌های عمومی با هدف محدود کردن عدم رعایت الزامات با عدم افشای اطلاعات در تقریباً ۱۴۵ مورد بین سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۳ ارتباط دارد؛ همچنین نتایج تحقیق نشان می‌دهد که کمیته حسابرسی شرکت‌هایی که مورد مجازات عمومی قرار گرفتند دارای حداقل استقلال و دانش مالی بودند.

وویدکا و یه^۵ (۲۰۱۲)؛ به بررسی نقش کمیته حسابرسی در آگاهی بخشی سود در شرکت‌های آسیای شرقی پرداختند. طبق بررسی آن‌ها سیاست‌گذاران در سراسر جهان از زمان بحران مالی آسیا و رسوایی‌های آمریکا در اصلاحات در مدیریت شرکت‌ها متمرکز شده‌اند و تمرکز خود را بر ایجاد کمیته‌های حسابرسی مستقل قرار دادند تا اعتماد سرمایه‌گذار را در اطلاعات حسابداری

^۵ Khamisi Che Abdul Hamida, Sarina Othman, Memiyanty Abdul Rahim

^۶ Tracie Woidtke and Yin-Hua Yeh

^۱ DeFond and Jiambalvo, 1991

^۲ Elizabeth A. Rainsbury, Michael Bradbury, Steven. Cahan

^۳ John L. Abernathy, Brooke Beyer, Adi Masli, Chad Stefaniak

^۴ Rohana Othman, Ili Farhana Ishak, Siti Maznah Mohd Arif, and Noorasliinda Abdul Aris, 2014

باباجانی و بابایی (۱۳۹۰)؛ طی مقاله‌ای با عنوان «تأثیر استقرار واحد حسابرسی داخلی و تشکیل کمیته حسابرسی در ارتقای سطح مسئولیت پاسخگویی مالی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی» به تشکیل کمیته‌های حسابرسی بر ارتقای سطح مسئولیت پاسخگویی مالی دانشگاه‌ها پرداختند. یافته‌های تحقیق، که از نتایج آزمون‌های آماری مناسب استخراج شده است، بیانگر این است که استقرار واحد حسابرسی داخلی و تشکیل کمیته حسابرسی در دانشگاه‌ها موجب ارتقای سطح مسئولیت پاسخگویی مالی در این قبیل مؤسسات می‌شود.

علوی طبری و عصا بخش (۱۳۸۹)؛ به بررسی نقش کمیته‌های حسابرسی و موانع ایجاد و به کارگیری آن در ایران پرداختند. در این پژوهش ۸ فرضیه بررسی شد و نتایج این فرضیات نشان داد که ایجاد و به کارگیری کمیته حسابرسی در پیشگیری از وقوع اعمال خلاف قانونی، بهبود فرآیند گزارشگری مالی و همچنین ارائه اطلاعات و گزارش‌های مالی شفاف و قابل اتکا موثر است.

ستایش و ابراهیمی (۱۳۹۱)؛ به بررسی ساز و کارهای حاکمیت شرکتی بر محتوای اطلاعاتی سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. آن‌ها از روش داده‌های ترکیبی برای بررسی تأثیر متغیرهای تمرکز مالکیت، مالکیت مدیریتی، مالکیت نهادی، مالکیت شرکتی، ترکیب هیات مدیره و اندازه هیات مدیره بر ضریب واکنش سود استفاده کردند. یافته‌های پژوهش نشان داد که محتوای اطلاعاتی سود با تمرکز مالکیت و مالکیت نهادی ارتباط مثبت و معناداری دارد.

۳- روش پژوهش

این تحقیق بر اساس هدف در دسته تحقیقات کاربردی بوده و بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها در دسته تحقیقات پیمایشی می‌باشد و از لحاظ ماهیت و روش در دسته تحقیقات توصیفی است. در پژوهش حاضر برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز تحقیق از مصاحبه، مطالعات کتابخانه‌ای و پرسشنامه استفاده شده است و به منظور جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز تحقیق، پرسشنامه‌ای طراحی شده و بین نمونه آماری توزیع گردید. نوع پرسشنامه در تحقیق حاضر از نوع بسته است و دارای لیکرت ۱-۹ می‌باشد. دوره زمانی تحقیق حاضر سال‌های ۱۳۹۸-۱۳۹۹ است.

جامعه آماری این تحقیق برخی متخصصان و خبرگان حسابداران رسمی ایران است و نمونه آماری تحقیق حاضر شامل ۱۰ نفر از متخصصان و خبرگان فعال در حوزه حسابرسی خواهد بود و جهت گردآوری جامعه مطالعاتی پژوهش کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که دارای شرایط ذیل می‌باشند انتخاب می‌شوند:

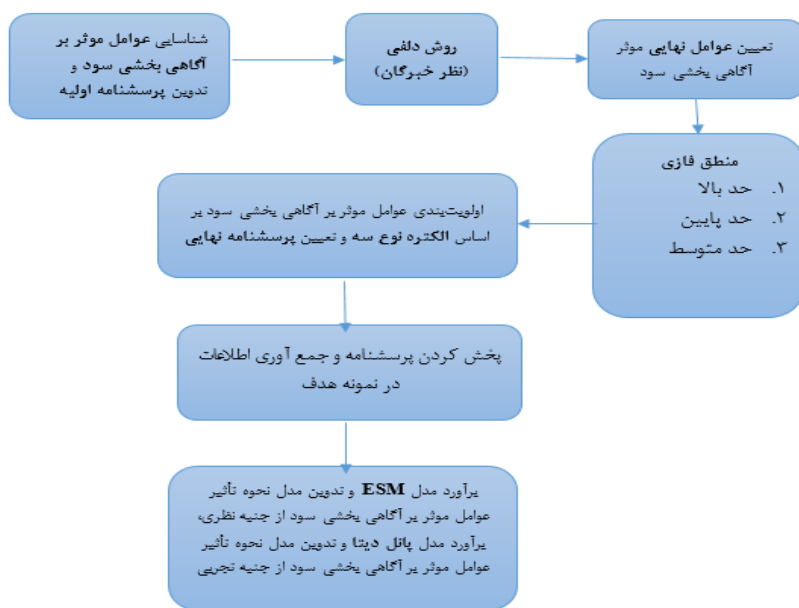
گزارش شده بهبود بخشند. نتایج نشان داد که تأکید بر استقلال کمیته حسابرسی به تنهایی بر آگاهی بخشی سود کافی نمی‌باشد در عوض تمرکز بر استقلال اعضای کمیته حسابرسی و تخصص اعضای مستقل می‌تواند در افزایش اعتماد سرمایه گذاران به اطلاعات حسابداری و آگاهی بخشی آن، به ویژه هنگامی که مالکیت متمرکز است تأثیر بسزایی داشته باشد.

اعتمادی و شفا خیبری (۱۳۹۰)؛ به بررسی جریان‌های نقد آزاد و مدیریت سود و نقش کمیته حسابرسی در آن پرداختند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که شرکت‌های دارای کمیته حسابرسی هستند مدیریت سود بهتری از بقیه شرکت‌ها دارند و همچنین بین کمیته حسابرسی و جریان نقد آزاد ارتباط معناداری مشاهده نکردند. صدیقی (۱۳۹۲)؛ در مطالعه‌ای به بررسی رابطه ساختار هیأت مدیره با محتوای اطلاعاتی سود حسابداری برای دوره زمانی سال‌های ۱۳۸۷-۱۳۸۳ پرداخت و به دنبال پاسخ به این پرسش بود که؛ آیا بهبود ساختار هیأت مدیره باعث افزایش محتوای اطلاعاتی سود حسابداری میشود یا خیر؟ در این تحقیق ساختار هیأت مدیره با استفاده از چهار متغیر، مورد بررسی قرار گرفته و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری نیز از طریق ضرایب واکنش سود به دست آمده است. چهار متغیر ساختار هیأت مدیره عبارتند از: اندازه هیأت مدیره، عضویت مدیرعامل در هیأت مدیره، دوگانگی مسئولیت مدیرعامل و استقلال هیأت مدیره. نتایج مطالعه نشان می‌دهد که متغیرهای ساختار هیأت مدیره ارتباط معناداری با محتوای اطلاعاتی سود حسابداری نداشتند.

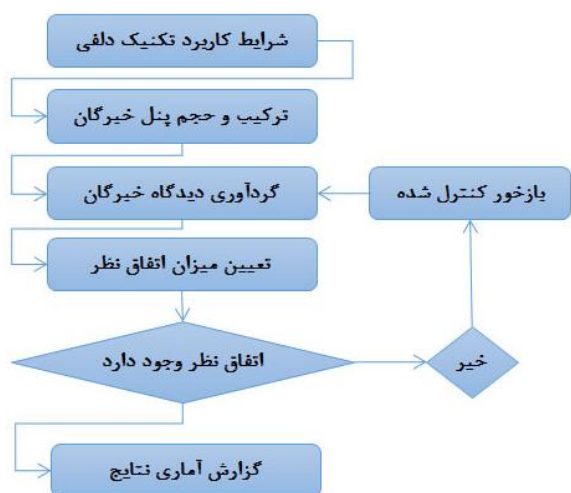
حسن زاده و همکاران (۱۳۹۰)؛ به بررسی ترکیب ترکیب سهامداران بر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. این پژوهش برای فراهم آوردن شواهدی در ارتباط با نقش نظارتی سرمایه گذاران نهادی از این منظرکه آیا مالکیت نهادی بر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری گزارش شده شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر دارد، صورت پذیرفته است. برای اندازه گیری محتوای اطلاعاتی سود سه مدل که چند جنبه مختلف محتوای اطلاعاتی سود را میسنجد، برآزش شده است، به طوریکه تأثیرپذیری بازده سهام از تغییرات سود حسابداری، سود هر سهم بر قیمت سهام و سود هر سهم بر ارزش دفتری آن به عنوان محتوای اطلاعاتی سود حسابداری فرض شده است. مدل‌های مربوطه هم به صورت کلی (تأثیر همه متغیرهای مستقل با هم) و هم جداگانه (بر اساس فرضیه‌های تحقیق) آزمون شدند. نتایج آزمون کلی مدل‌های تحقیق عموماً بیانگر عدم نقش مالکیت سرمایه گذاران نهادی بر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری است ولی نتایج پژوهش به صورت جداگانه بیانگر تأثیر مثبت و معنادار درصد مالکیت و تمرکز سهامداران نهادی بر بازده سهام است.

پس از اعمالی این محدودیت‌ها تعداد جامعه آماری به شرکت‌هایی غربال می‌شود که نمونه آماری از بین آن‌ها به روش تصادفی انتخاب می‌گردد. که در این حالت از روش نمونه‌گیری گلوله برفی استفاده می‌شود. فرآیند انجام تحقیق در نمودار شماره (۱)، ارائه شده است:

- ۱) شرکت‌هایی که وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشند.
- ۲) شرکت‌هایی که داده‌های مورد نظر آن‌ها در دسترس باشد.
- ۳) شرکت‌های سرمایه‌گذاری و بانک‌ها از جامعه حذف شده‌اند.

نمودار شماره ۱: فرآیند انجام تحقیق

نمودار شماره ۲: چارچوب نظری روش دلفی در تحقیقات کیفی
 مأخذ: حبیبی و همکاران، ۲۰۱۴

الف: روش دلفی دور اول

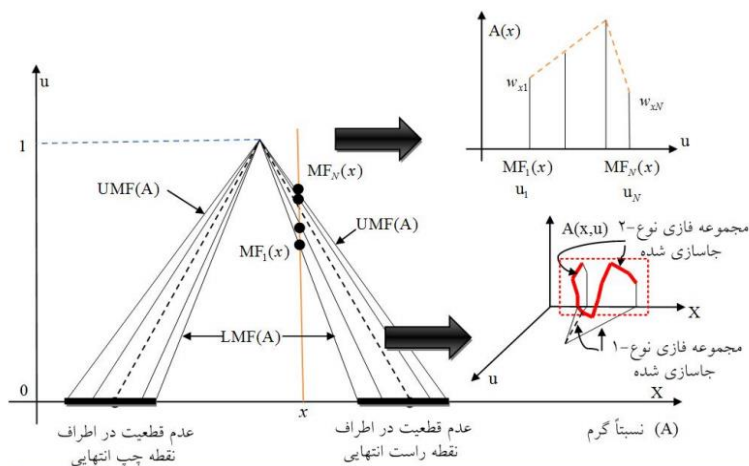
روش‌های گوناگونی برای نظرسنجی، گرفتن پیشنهادها و پیش‌بینی آینده برای کمک به تصمیم‌گیری‌ها وجود دارد. یکی از این روش‌ها که ضمن حفظ سادگی قابلیت اطمینان بالایی دارد روش دلفی^۱ است. که فرایندی دارای ساختار برای پیش‌بینی و کمک به تصمیم‌گیری در طی راندهای پیمایشی، جمع‌آوری اطلاعات و در نهایت، اجماع‌گروهی است. در حالی که اکثر پیمایش‌ها سعی در پاسخ به سؤال «چه هست» دارند، دلفی به سؤال «چه می‌تواند/ چه باید باشد» پاسخ می‌دهد. (سونگ، ۲۰۰۱). نمودار شماره ۲، فرایند روش دلفی را نمایش می‌دهد.

^۱ Delphi Method

ب: روش فازی نوع دو

در نظریه‌ی احتمال، تمام اطلاعات پیرامون یک عدم قطعیت تصادفی به وسیله یک تابع چگالی احتمال بیان می‌شود و با تعیین میانگین و پراکندگی حول میانگین، حداقل اطلاعات لازم از تابع چگالی احتمال توسط واریانس به دست می‌آید، یک مجموعه فازی نوع ۲- هم در مواجهه با عدم قطعیت‌های زبانی برای ارائه‌ی اطلاعاتی بیشتر از یک درجه عضویت ساده، این اندازه از پراکندگی (واریانس) را حول یک عدم قطعیت زبانی

در اختیار قرار می‌دهد. درحقیقت، مجموعه فازی نوع-۱ تقریب درجه اول عدم قطعیت و مجموعه فازی نوع-۲ تقریب درجه دوم عدم قطعیت هستند. تابع عضویت یک مجموعه فازی نوع ۲-، سه بعدی است. با اینکه رسم شکل سه بعدی تابع عضویت فازی نوع ۲- ساده نیست؛ برای داشتن تجسمی از آن کشیدن دامنه دو بعدی که به آن اثر عدم قطعیت (FOU) تابع عضویت نوع ۲- می‌گویند، نمودار زیر ارائه شده است. در نمودار شماره (۳)؛ اثر عدم قطعیت به وسیله یک تابع عضویت بالایی (UMF) و پایینی (LMF) محدود شده است (مندلپ، ۲۰۰۷).

نمودار شماره ۳: تابع عضویت مجموعه فازی نوع ۲

معروف است (اصغرپور، ۱۳۹۲). در این روش به جای رتبه‌بندی گزینه‌ها، از مفهوم جدیدی معروف به مفهوم غیررتبه‌ای استفاده می‌شود. به طور مثال ممکن است از نظر ریاضی گزینه‌ای هیچ ارجحیتی به دیگر گزینه نداشته باشد؛ اما تصمیم‌گیرنده و تحلیل‌گر بهتر بودن آن گزینه به دیگری را بپذیرد. در این روش کلیه گزینه‌ها با استفاده از مقایسه‌ها غیر رتبه‌ای مورد ارزیابی قرار گرفته و بدان طریق گزینه‌های غیرموثر حذف می‌شوند. کلیه مراحل اجرای این روش بر مبنای یک مجموعه هماهنگ و یک مجموعه غیرهماهنگ پایه ریزی می‌شوند که به این دلیل این روش معروف به آنالیز هماهنگی هم می‌باشد.

۴- مدل‌سازی آگاهی بخشی سود

این بخش از دو قسمت اصلی تشکیل شده است. در قسمت اول ابتدا اقدام به ارائه نتایج خروجی دلفی خواهیم نمود. خروجی این روش حذف شاخص‌های غیر مهم بر اساس نظر خبرگان است. در قسمت دوم نتایج روش فازی ۲ و الکترون نوع ۳ ارائه

ج: تکنیک ELECTRE III

هر مسئله تصمیم‌گیری به دو مرحله اصلی تقسیم می‌شود. مرحله اول یا مرحله ارزیابی است. در این مرحله شاخص‌های کلیدی ارزیابی گزینه‌ها تعیین می‌شوند. این مرحله در حد بالایی وابسته به نظر تصمیم‌گیرندگان برای ارزیابی کمی و کیفی گزینه‌ها بر مبنای شاخص‌های مذکور می‌باشد. نتیجه این مرحله تشکیل ماتریس تصمیم‌گیری است. مرحله دوم نیز مرحله ارزیابی و انتخاب می‌باشد که اساس آن رتبه‌بندی گزینه‌ها توسط ماتریس تصمیم‌گیری است (کارلسون و همکاران، ۱۹۹۶).

روش ELECTRE سرواژه عبارت Elimination et Choice in Translating to Reality به معنی «انتخاب حذفی در ترجمه به واقعیت» است. در این روش، کلیه گزینه‌ها با استفاده از مقایسه‌های غیر رتبه‌ای مورد ارزیابی قرار گرفته و به این ترتیب گزینه‌های غیرموثر حذف می‌شوند. کلیه مراحل تکنیک الکترون بر مبنای یک مجموعه هماهنگ و یک مجموعه ناهماهنگ پایه ریزی می‌شود که به همین خاطر به «آنالیز هماهنگی»

² Carlsson, C., Fuller, R., 1996

¹ J. M. Mendelpp. 2007

دور اول

در این دور، مجموعه‌ای از عوامل تأثیرگذار بر نقش آگاهی بخشی سود شناسایی شده از پژوهش‌های قبلی، از سوی محقق در اختیار اعضای پندل قرار گرفت. هدف این بخش، صرفاً شناسایی عوامل موثر بر آگاهی بخشی سود بوده تا با شناسایی مهم‌ترین شاخص‌های موثر بر آگاهی بخشی سود اقدام به رتبه‌بندی آن‌ها نماییم. بر این اساس تعداد ۲۵ عامل موثر بر آگاهی بخشی سود که توسط مبانی و نظری شناسایی شده است را وارد مدل دلفی و فازی نوع دو و الکترونیک نوع سه خواهیم نمود تا مهم‌ترین شاخص‌های موثر بر آگاهی بخشی سود شناسایی گردد. نتایج دور اول دلفی تعداد ۲۵ متغیر را موثرتر از سایر متغیرها بر شاخص آگاهی بخشی سود نشان می‌دهد.

دور دوم

در این دور از تعداد ۲۶ عامل خروجی دور اول ۲۰ مورد دارای اولویت و موثر بر نقش شاخص آگاهی بخشی سود تشخیص داده شده و ۶ مورد از متغیرهای دور اول حذف می‌گردند. شاخص‌های برگزیده دور اول و دوم دلفی در جدول زیر ارائه شده است:

خواهد شد، خروجی این روش اولویت‌بندی مهم‌ترین شاخص‌های موثر بر آگاهی بخشی سود در بورس اوراق بهادار تهران است و در نهایت مدل معادلات ساختاری معادله فوق مورد برآورد قرار خواهد گرفت.

روش دلفی دور دوم

در این قسمت با استفاده از روش دلفی و با استفاده از نظرسنجی ۱۰ خیره اقدام به تعیین گویه‌های اصلی مؤثر بر آگاهی بخشی سود خواهیم نمود. در جدول شماره ۱ بر اساس نظرسنجی از خبرگان، عوامل مهم و اثرگذار بر آگاهی بخشی سود استخراج شده‌اند. در نقطه‌ای که اختلاف میانگین‌ها به زیر ۱۰ درصد برسد روش دلفی را متوقف می‌کنیم و از نتایج خروجی این روش A_i ها برای ورود به مدل فازی تعیین می‌شوند.

در این بخش به دلیل حجم زیاد مؤلفه‌ها، یافته‌های نهایی ارائه می‌شود. توزیع پرسش‌نامه بر طبق روش دلفی در ۲ مرحله صورت گرفته و در هر مرحله گویه‌هایی که شرط $M \geq 5$ را داشتند، در دور بعدی آورده شدند و یا مؤلفه‌هایی دارای میانگین کم‌تر از ۵، حذف و در دورهای بعدی پرسش‌نامه لحاظ نشده‌اند.

جدول شماره ۱ شاخص‌های برگزیده دور اول و دوم دلفی

شاخص	زیر شاخص	ردیف	دور اول		دور دوم	
			انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین
عوامل کیفیت کمیته‌های حسابداری	استقلال اعضای کمیته حسابداری	x1	1.87	5.8	1.82	5.9
	تخصص مالی اعضای کمیته حسابداری	x2	2.66	5.4	1.63	5.7
	دانش مالی اعضای کمیته حسابداری	x3	2.22	5.5	1.19	5.8
	سطح تحصیلات اعضای کمیته حسابداری	x4	1.66	5.9	1.55	6.9
	تعداد اعضای کمیته حسابداری (اندازه کمیته)	x5	2.8	5.5	1.74	7.4
	تعداد جلسات تشکیل شده در سال	x6	1.35	5.8	1.38	8.1
	جنسیت اعضای کمیته حسابداری	x7	1.48	4.2	-	-
	مدت زمان فعالیت واحد حسابداری داخلی	x8	1.71	6.1	1.69	5.4
	تعداد ارجاع پیشنهادات و نکات از طرف کمیته به هیات مدیره	x9	1.6	4.4	-	-
	میزان تجربه کاری اعضای کمیته حسابداری در سازمانهای مختلف	x10	1.51	6.8	1.44	7.1
	میزان آشنایی اعضای کمیته از صنعت	x11	1.07	7.4	1.17	5.8
	میزان آشنایی اعضای کمیته از شرکت	x12	1.58	6.5	1.68	5.4
	تخصص تیم حسابداری داخلی زیر نظر کمیته حسابداری (گزارش‌های به موقع و درست)	x13	1.07	3.7	-	-
	میزان حمایت هیات مدیره از کمیته حسابداری (قدرت کمیته حسابداری)	x14	1.51	4.4	-	-
عوامل راهبری شرکت‌ها	درصد مالکیت سهام‌داران عمده	x15	1.89	6.7	1.91	7.1
	درصد مالکیت سهام‌داران نهادی	x16	1.43	6.1	1.55	6.2
	درصد مالکیت سهام‌داران خانوادگی	x17	1.32	4.8	-	-
	استقلال هیات مدیره	x18	1.41	6	1.45	6.1
	تعداد اعضای هیئت مدیره	x19	1.81	5.2	1.83	5.4
	دوگانگی نقش مدیرعامل	x20	1.7	5.3	1.68	5.7
	ثبات مدیر عامل (دوره تصدی)	x21	1.26	7.6	1.24	7.7
	نقش شرکت اصلی در راهبری شرکت فرعی	x22	2.67	4.7	-	-
	درصد مالکیت و نفوذ دولت در شرکت	x23	3.36	7.4	1.44	8.1
	تمرکز مالکیت	x24	2.95	6.4	1.87	6.4
	کیفیت حسابداری	x25	2.37	6.5	2.42	6.6

شاخص	زیر شاخص	ردیف	دور اول		دور دوم	
			انحراف میانگین	انحراف معیار	انحراف میانگین	انحراف معیار
	اظهار نظر حسابرس (نوع گزارش)	x26	1.4	6.4	1.46	5.9
	میانگین انحراف معیارها		1.89		1.62	
	شاخص کندال		0.789		0.812	

روش فازی

در این بخش بر اساس نظرات جمع‌آوری شده از خبرگان معیارهای سنجش شاخص‌های مؤثر بر آگاهی بخشی سود به شرح ذیل شناسایی گردید. در روش فازی این شاخص‌ها بیانگر xj است.

قابلیت محاسبه

شاخص در کنار مفید بودن باید قابلیت محاسبه داشته باشد؛ چراکه یک شاخص حتی اگر بر اساس مبانی نظری یک شاخص مفید باشد؛ اما توانایی قابلیت محاسبه وجود نداشته باشد، عملاً مفید نخواهد بود.

قابلیت و سهولت دسترسی به داده‌های مورد نیاز محاسبه معیار حتی اگر قابلیت محاسبه داشته باشد، اما قابلیت جمع‌آوری اطلاعات برای محاسبه آن وجود نداشته باشد، معیار مطلوبی نخواهد بود. در این معیار هدف میزان کاربردی بودن اطلاعات در فعالیت موردنظر بوده و زیاد به حجم اطلاعات انتقال داده شده اشاره‌ای ندارد.

دقت معیار

معیار اگر دقت در پیش‌بینی نداشته باشد، عملاً استفاده‌ای نخواهد داشت و حتی استفاده از آن گاهی می‌تواند غیر مفید بوده و باعث گمراهی تصمیم‌گیرندگان شود.

قابل فهم بودن

یک معیار باید قابل فهم باشد، این شاخص موجب می‌گردد، تصمیم‌گیرندگان بدانند از هر شاخص کی و کجا و برای دستیابی

به چه منظوری استفاده کنند. در ضمن از یک شاخص باید تمامی متخصصان آن رشته یک برداشت مشترک داشته و از برداشت‌های شخصی خودداری نمایند.

به صرفه بودن جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز محاسبه: این شاخص به بعد هزینه مالی و هزینه فرصت محاسبه اندازه‌گیری یک شاخص اشاره دارد، به عبارتی به چه میزان یک معیار می‌تواند در انتقال اطلاعات درباره نقش شاخص آگاهی بخشی سود مفید باشد.

ارزش اطلاعاتی

معیار باید فرای معیارهای پیشگفته دارای ارزش اطلاعاتی باشد و بتوان با کسب اطلاعات از آن دیدگاه جدیدی نسبت به وضعیت شرکت ایجاد شود.

قابلیت تحلیل

معیار باید قابلیت تجزیه و تحلیل داشته باشد، قابلیت تجزیه و تحلیل بدین معنا است که افزایش یا کاهش معیار بتواند وضعیت آتی شرکت را تجزیه و تحلیل کند.

کاربردی بودن شاخص

این معیار به میزان مرتبط بودن معیار به منظور دستیابی به اهداف موردنظر اشاره دارد. به عبارتی توانایی معیار در میزان کاربردی بودن اطلاعات منتقل شده در هدف موردنظر بوده و زیاد و به حجم اطلاعات انتقال داده شده اشاره‌ای ندارد. با توجه به موارد پیشگفته جدول معیارهای سنجش عنوان می‌شوند:

جدول شماره ۲ معیارهای سنجش عوامل مؤثر بر آگاهی بخشی سود

ردیف	عامل	تعداد خبرگان
۱	قابلیت محاسبه	۸
۲	قابلیت و سهولت دسترسی به داده‌های مورد نیاز محاسبه	۸
۳	دقت یک معیار	۸
۴	قابل فهم بودن	۷
۵	به صرفه بودن جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز محاسبه	۳
۶	ارزش اطلاعاتی	۵
۷	قابلیت تحلیل	۴
۸	کاربردی بودن شاخص	۹

مأخذ: محاسبات محقق و نظر خبرگان

جدول ذیل بر اساس اطلاعات ۱۰ پرسشنامه که از نخبگان فعال در حوزه حسابداری انتخاب شده‌اند، در این جدول میانگین نظرات این ۱۰ خبره به عنوان داده ورودی روش منطق فازی دو در نظر گرفته شده است (روش پیشنهاد شده باکلی، ۱۹۸۵). بر اساس نظر خبرگان و معیارهای تعیین شده با استفاده از مدل فازی اقدام به تعیین حد بالا و پایین برای هر یک از معیارها نموده‌ایم.

بر اساس نتایج جدول شماره (۲)، معیارهایی که از میانگین ۵ پایین‌تر و برابر با آن هستند حذف می‌شوند. در نتیجه شاخص‌های قابلیت محاسبه شاخص، در دسترس بودن اطلاعات، قابل فهم بودن، دقت شاخص در پیش بینی نقش شاخص آگاهی بخشی سود، کاربردی بودن شاخص به عنوان معیارهای اصلی جهت اولویت‌بندی شاخص‌های مورد بررسی استفاده خواهد شد و در نهایت بر اساس روش الکترون اقدام به اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر آگاهی بخشی سود خواهیم نمود.

جدول شماره ۳: نتایج ماتریس فازی

قابلیت محاسبه			قابلیت و سهولت دسترسی به داده‌های مورد نیاز محاسبه			قابل فهم بودن			دقت یک معیار			کاربردی بودن شاخص			عامل‌ها
حد بالا	حد پایین	میانگین	حد بالا	حد پایین	میانگین	حد بالا	حد پایین	میانگین	حد بالا	حد پایین	میانگین	حد بالا	حد پایین	میانگین	حدود
0.39	0.38	0.385	0.09	0.06	0.075	0.32	0.45	0.385	0.52	0.29	0.405	0.24	0.22	0.23	x1
0.25	0.07	0.16	0.46	0.15	0.305	0.41	0.55	0.48	0.04	0.03	0.035	0.25	0.24	0.245	x2
0.07	0.03	0.05	0.1	0.05	0.075	0.4	0.58	0.49	0.43	0.53	0.48	0.39	0.35	0.37	x3
0.06	0.11	0.085	0.3	0.17	0.235	0.15	0.09	0.12	0.54	0.53	0.535	0.43	0.54	0.485	x4
0.3	0.06	0.18	0.05	0.17	0.11	0.29	0.35	0.32	0.3	0.27	0.285	0.6	0.27	0.435	x5
0.42	0.1	0.26	0.01	0	0.005	0.43	0.42	0.425	0.21	0.3	0.255	0.52	0.55	0.535	x6
0.19	0.02	0.105	0.42	0.07	0.245	0.17	0.31	0.24	0.34	0.15	0.245	0.13	0.33	0.23	x8
0.19	0.12	0.155	0.04	0.24	0.14	0.3	0.25	0.275	0.63	0.51	0.57	0.24	0.19	0.215	x10
0.45	0.19	0.32	0.35	0.51	0.43	0.19	0.26	0.225	0.07	0	0.035	0.25	0.03	0.14	x11
0.17	0.01	0.09	0.39	0.54	0.465	0.29	0.25	0.27	0.15	0.17	0.16	0.08	0.05	0.065	x12
0.16	0.31	0.48	0.04	0.25	0.17	0.04	0.16	0.31	0.48	0.04	0.25	0.17	0.04	0.13	x15
0.05	0.08	0.49	0.48	0.37	0.20	0.32	0.05	0.08	0.49	0.48	0.37	0.20	0.32	0.08	x16
0.18	0.11	0.32	0.29	0.44	0.19	0.08	0.18	0.11	0.32	0.29	0.44	0.19	0.08	0.38	x18
0.26	0.01	0.43	0.26	0.54	0.06	0.10	0.26	0.01	0.43	0.26	0.54	0.06	0.10	0.28	x19
0.11	0.25	0.24	0.25	0.23	0.38	0.08	0.11	0.25	0.24	0.25	0.23	0.38	0.08	0.19	x20
0.16	0.14	0.28	0.57	0.22	0.07	0.12	0.16	0.14	0.28	0.57	0.22	0.07	0.12	0.18	x21
0.02	0.02	0.08	0.32	0.05	0.00	0.01	0.02	0.02	0.08	0.32	0.05	0.00	0.01	0.08	x23
0.41	0.39	0.40	0.13	0.07	0.10	0.35	0.49	0.42	0.52	0.29	0.41	0.26	0.24	0.25	x24
0.26	0.07	0.16	0.47	0.15	0.31	0.44	0.59	0.52	0.07	0.07	0.07	0.28	0.27	0.27	x25
0.07	0.04	0.06	0.12	0.06	0.09	0.41	0.59	0.50	0.47	0.57	0.52	0.42	0.39	0.41	x26

مأخذ: محاسبات محقق

در رابطه فوق آلفا حد پایین، بتا حد بالا و M میانگین اعداد فازی است.

پس از محاسبه ماتریس قطعی تصمیم‌گیری و ماتریس غیر فازی اقدام به ورود نتایج به روش الکترون نوع سه خواهیم نمود. به علت ابعاد گسترده ماتریس‌های بیان شده از ارائه نتایج این ماتریسها خودداری شده است.

نتایج روش الکترون ۳

تاکنون امتیاز ارزیابی هر متغیر بر اساس هر شاخص به دست آمد. با توجه به سایر ورودی‌های روش ELECTRE III نیاز است

آنگاه با استفاده از مفاهیم منطق فازی به منظور غیرفازی کردن ماتریس تصمیم‌گیری از روش مرکز ناحیه ۲ با رابطه زیر استفاده شده است، به این دلیل که نیاز به قضاوت شخصی تحلیل‌گر ندارد. چرا که در برخی تحقیقات حد پایین یا بالا ملاک بررسی قرار گرفته و در برخی تحقیقات میانگین این دو حد ملاک تصمیم محقق بوده است با فرمول ذیل عملاً قضاوت شخصی محقق از مدل حذف می‌گردد.

$$C.A = \frac{(\beta - \alpha) + (m - \alpha)}{3} + \alpha$$

مرکز ناحیه عدد فازی مثلثی

• هر درایه را به توان دو می‌رسانیم.
 • مجموع مجذورات هر ستون را به دست می‌آوریم.
 • جذر مجموع مجذورات هر ستون را به دست می‌آوریم.
 • سپس هر عنصر در ماتریس زوجی را به جذر مجموع مجذورات هر ستون خودش تقسیم می‌کنیم تا ماتریس زوجی نرمالیزه شود.
 نرمال‌سازی یا بی‌مقیاس‌سازی یک مفهوم زیربنایی در تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند معیاره است. نرمال‌سازی در تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند معیاره به معنای بی‌مقیاس‌سازی است و امکان مقایسه داده‌ها با معیارهای سنجش متفاوت را میسر می‌کند. نرمال کردن در اینجا به معنای بی‌مقیاس کردن است. یک روش ساده برای نرمال کردن اعداد توسط ساعتی مطرح شده که به محاسبه بردار ویژه نیز معروف شده است. در این روش کافی است هر عدد در یک مجموعه بر مجموع عناصر آن مجموعه تقسیم شود. در این صورت جمع کل عناصر پس از نرمال‌سازی یک خواهد بود. در جدول شماره (۴)، خلاصه این نتایج ارائه شده است.

میزان اهمیت یا وزن هر یک از شاخص‌ها و ارزش حدود آستانه هر یک از آن‌ها مشخص گردد.
 تعیین اهمیت وزن شاخص‌ها در روش ELECTRE III گاهی بحرانی و حساس می‌باشد. تعیین میزان برتری گزینه‌ها نسبت به یکدیگر تا حدودی دشوار بوده و هنگامی که چندین تصمیم‌گیرنده وجود دارد، با توجه به ترجیحات گوناگون و حتی متضاد افراد، شرایط پیچیده‌تر می‌شود؛ به همین منظور باید از برخی تکنیک‌های خارجی برای تبدیل ترجیحات به ارزش وزن شاخص‌ها استفاده نمود.
 در این تحقیق ده پرسش‌نامه از ده خبره فعال در مبحث آگاهی بخشی سود تکمیل شده است. با فرض همگن بودن خبرگان با استفاده از میانگین‌گیری ساده نظرات خبرگان را به یک عدد واحد تبدیل نموده‌ایم. به این جدول در ادامه بر اساس نظرات کارشناسان اقدام به معرفی ماتریس زوجی مابین معیارهای سنجش شاخص‌های موثر بر آگاهی بخشی سود خواهیم نمود. برای محاسبه ماتریس زوجی در تحقیق حاضر ابتدا:

جدول شماره ۴: امتیاز شاخص‌های گوناگون بر اساس نظر خبرگان

عامل‌ها	کاربردی بودن شاخص	دقت یک معیار	قابل فهم بودن	قابلیت و سهولت دسترسی به داده‌های مورد نیاز محاسبه	قابلیت محاسبه
قابلیت محاسبه	5	4	1	2	1
قابلیت و سهولت دسترسی به داده‌های مورد نیاز محاسبه	6	5	2	1	0.50
قابل فهم بودن	7	6	1	0.50	1.00
دقت یک معیار	4	1	0.17	0.20	0.25
کاربردی بودن شاخص	1	0.25	0.14	0.17	0.20

مأخذ: محاسبات محقق

جدول شماره ۵: ماتریس نرمالیزه

عامل‌ها	کاربردی بودن شاخص	دقت عوامل در ارزیابی شاخص آگاهی بخشی سود	آشنایی نخبگان با مسئله آگاهی بخشی سود	در دسترس بودن اطلاعات شاخص	سهولت محاسبه شاخص
قابلیت محاسبه	0.44	0.45	0.41	0.87	0.65
قابلیت و سهولت دسترسی به داده‌های مورد نیاز محاسبه	0.53	0.57	0.81	0.43	0.33
قابل فهم بودن	0.62	0.68	0.41	0.22	0.65
دقت یک معیار	0.35	0.11	0.07	0.09	0.16
کاربردی بودن شاخص	0.09	0.03	0.06	0.07	0.13
قابلیت محاسبه	0.221	0.199	0.189	0.181	0.208

مأخذ: محاسبات محقق

بر اساس ماتریس فوق بیشترین وزن به شاخص کاربردی بودن میانگین اهمیت هر عامل (پرسشنامه برای این ماتریس طراحی شده است) ماتریس قطعی حاصل خواهد شد. شاخص اختصاص یافته است. در ادامه با ضرب وزن هر عامل در

جدول شماره ۶: ماتریس قطعی

عاملها	کاربردی بودن شاخص	دقت عوامل در ارزیابی شاخص آگاهی بخشی سود	آشنایی نخبگان با مسئله آگاهی بخشی سود	در دسترس بودن اطلاعات شاخص	سهولت محاسبه شاخص
نماد	5	4	3	2	1
x1	0.95	0.48	0.49	1.42	0.54
x2	0.88	0.94	0.40	0.58	1.31
x3	0.60	0.42	0.38	1.47	0.44
x4	0.44	0.38	1.58	0.76	1.02
x5	0.51	0.68	0.59	0.94	1.17
x6	0.42	0.76	0.44	1.36	0.79
x8	0.95	0.80	0.80	0.73	1.50
x10	0.99	0.36	0.68	1.29	1.31
x11	1.57	1.18	0.82	0.42	0.65
x12	1.57	1.26	0.70	0.38	1.42
x15	1.83	0.76	1.12	1.22	0.65
x16	1.11	0.44	1.27	0.53	1.00
x18	0.99	0.58	1.58	0.58	1.04
x19	1.48	0.48	1.58	0.62	0.90
x20	0.99	0.84	1.27	0.62	1.04
x21	1.83	0.56	1.35	0.62	1.10
x23	0.99	1.33	1.35	1.51	1.17
x24	0.92	0.49	0.46	1.30	0.52
x25	0.83	0.94	0.38	0.54	1.27
x26	0.56	0.39	0.39	1.36	0.44

شاخص‌ها شامل آستانه حدود آستانه بی‌تفاوتی (q) آستانه وتو (v) و آستانه برتری (p)، برای هر به طور مستقیم توسط متخصصان به شرح جدول تعیین شده‌اند (پرسشنامه برای این ماتریس طراحی شده است).

جدول شماره ۷: ارزش‌های آستانه برتری، بی‌تفاوتی و وتو شاخص‌های تصمیم‌گیری

ارزش‌ها	سهولت محاسبه شاخص	در دسترس بودن اطلاعات شاخص	آشنایی نخبگان با مسئله آگاهی بخشی سود	دقت عوامل در ارزیابی شاخص آگاهی بخشی سود	کاربردی بودن شاخص
حد آستانه q	۱	۰/۵	۰/۵	۱	۰/۵
حد آستانه برتری p	۱/۵	۱/۵	۲	۳	۳
حد آستانه وتو v	۷	۶	۵	۵	۶
ماهیت شاخص	مثبت	مثبت	مثبت	مثبت	مثبت

در ادامه اقدام به نرم کردن ماتریس تصمیم‌گیری قطعی و در نهایت اقدام به ضرب نمودن وزن‌های بدست آمده در ماتریس قطعی خواهیم نمود. با توجه به اینکه تمامی معیارهای مورد بررسی مثبت می‌باشند؛ جدول ماتریس‌های هماهنگ و

ماتریس هماهنگ مؤثر حاصل گردد. اکنون اقدام به محاسبه حد آستانه ماتریس ناهماهنگ می‌نماییم.

$$\overline{NI} = \frac{\text{ناماهنگ ماتریس مقادیر جمع}}{\text{ناماهنگ ماتریس مقادیر تعداد}}$$

با توجه به اینکه مجموع اعداد داخل ماتریس ناهماهنگ ۳۵۶ است و تعداد عناصر ماتریس ۴۰۰ است، در نتیجه حد آستانه در این ماتریس ۸۹ صدم خواهد بود، حال با استفاده از این حد آستانه اعداد بالای آن را یک و مابقی را صفر قرار می‌دهیم، تا ماتریس ناهماهنگ مؤثر حاصل گردد. در نهایت ماتریس اعتبار محاسبه خواهد شد. از حاصلضرب ماتریس هماهنگ مؤثر و ناهماهنگ مؤثر ماتریس اعتبار حاصل خواهد شد که بر اساس مجموع اعداد یک هر سطر اقدام به اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر اعتبار نموده‌ایم.

ناماهنگ محاسبه گردید که به علت بسیار طولانی بودن حجم محاسبات از ارائه آن‌ها خودداری نموده‌ایم. بر این اساس در ادامه اقدام به تعیین ماتریس هماهنگی می‌نماییم:

$$I_{ki} = \sum W_j, \quad j \in Ski$$

برای «تشکیل ماتریس هماهنگ» بر اساس مجموعه‌های هماهنگ عمل می‌کنیم. حد آستانه ماتریس هماهنگ به صورت زیر محاسبه خواهد شد.

$$\bar{I} = \frac{\text{جمع مقادیر ماتریس هماهنگ}}{\text{تعداد مقادیر ماتریس هماهنگ}}$$

با توجه به اینکه مجموع اعداد داخل ماتریس هماهنگ ۱۹۲ است و تعداد عناصر ماتریس ۴۰۰ است، در نتیجه حد آستانه در این ماتریس ۴۸ صدم خواهد بود، حال با استفاده از این حد آستانه اعداد بالای آن را یک و مابقی را صفر قرار می‌دهیم، تا

جدول شماره ۸: ماتریس اعتبار

رتبه	شاخص	متغیر
۳	استقلال اعضای کمیته حسابرسی	x1
۷	تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی	x2
۴	دانش مالی اعضای کمیته حسابرسی	x3
۹	سطح تحصیلات اعضای کمیته حسابرسی	x4
۱۸	تعداد اعضای کمیته حسابرسی (اندازه کمیته)	x5
۸	تعداد جلسات تشکیل شده در سال	x6
۲۰	مدت زمان فعالیت واحد حسابرسی داخلی	x8
۱۹	میزان تجربه کاری اعضای کمیته حسابرسی در سازمانهای مختلف	x10
۱۰	میزان آشنایی اعضای کمیته از صنعت	x11
۱۲	میزان آشنایی اعضای کمیته از شرکت	x12
۱۵	درصد مالکیت سهامداران عمده	x15
۱۱	درصد مالکیت سهامداران نهادی	x16
۱	استقلال هیات مدیره	x18
۱۷	تعداد اعضای هیئت مدیره	x19
۱۶	دوگانگی نقش مدیرعامل	x20
۶	ثبات مدیرعامل (دوره تصدی)	x21
۱۳	درصد مالکیت و نفوذ دولت در شرکت	x23
۵	تمرکز مالکیت	x24
۲	کیفیت حسابرسی	x25
۱۴	اظهار نظر حسابرس (نوع گزارش)	x26

در مدل‌های الکترون نوع ۳ به خاطر شاخص حدود آستانه بی‌تفاوتی (q) آستانه و تو (v) و آستانه برتری (p)، این مقدار از نیم متفاوت خواهد بود.

^۱ در بخش اعظم مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره عدد نیم ملاک تصمیم‌گیری است. اگر معیاری دارای وزن بیش از نیم باشد عامل منکوره در تصمیم‌گیری نهایی مؤثر خواهد بود و در غیر این صورت عامل مورد نظر از تصمیم‌گیری حذف می‌شود.

بر اساس عرف آماری در روش الکترونیک نوع سه یک سوم بعلاوه
 یک از شاخص‌های اولویت‌بندی شده موثر بر آگاهی بخشی سود
 حذف خواهند شد. بر این اساس ۷ شاخص غیر موثر دیگر از
 مدل اصلی حذف خواهند شد. خلاصه‌ای از نتایج تحقیق در
 مراحل مختلف به شرح جدول ذیل ارائه می‌گردد:

جدول شماره ۹: خلاصه استخراج متغیرها

ردیف	زیر شاخص	نتایج الکترونیک نوع سه فازی نوع دو	نتایج دلفی
x1	استقلال اعضای کمیته حسابرسی		
x2	تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی		
x3	دانش مالی اعضای کمیته حسابرسی		
x4	سطح تحصیلات اعضای کمیته حسابرسی		
x5	تعداد اعضای کمیته حسابرسی (اندازه کمیته)	حذف	
x6	تعداد جلسات تشکیل شده در سال		
x7	جنسیت اعضای کمیته حسابرسی	حذف	
x8	مدت زمان فعالیت واحد حسابرسی داخلی	حذف	
x9	تعداد ارجاع پیشنهادات و نکات از طرف کمیته به هیات مدیره	حذف	
x10	میزان تجربه کاری اعضای کمیته حسابرسی در سازمانهای مختلف	حذف	
x11	میزان آشنایی اعضای کمیته از صنعت		
x12	میزان آشنایی اعضای کمیته از شرکت		
x13	تخصص تیم حسابرسی داخلی زیر نظر کمیته حسابرسی (گزارش‌های به موقع و درست)	حذف	
x14	میزان حمایت هیات مدیره از کمیته حسابرسی (قدرت کمیته حسابرسی)	حذف	
x15	درصد مالکیت سهام‌داران عمده	حذف	
x16	درصد مالکیت سهام‌داران نهادی		
x17	درصد مالکیت سهام‌داران خانوادگی	حذف	
x18	استقلال هیات مدیره		
x19	تعداد اعضای هیئت مدیره	حذف	
x20	دوگانگی نقش مدیرعامل	حذف	
x21	ثبات مدیر عامل (دوره تصدی)		
x22	نقش شرکت اصلی در راهبری شرکت فرعی	حذف	
x23	درصد مالکیت و نفوذ دولت در شرکت		
x24	تمرکز مالکیت		
x25	کیفیت حسابرسی		
x26	اظهار نظر حسابرس (نوع گزارش)	حذف	

اعتبار که به دقت و اعتماد پذیری نیز تعبیر می‌شود، معین می‌کند که یک ابزار اندازه‌گیری تا چه میزان سازگاری مفهوم مورد نظر را اندازه‌گیری می‌کند. پایایی یا اعتبار با پایداری و سازگاری اندازه‌گیری سر و کار دارد (سکاران، ۲۰۰۱).

در ادامه بر اساس نتایج حاصل از حذف متغیرهای غیر مهم اقدام به برآورد مدل پیشنهادی خواهیم نمود.

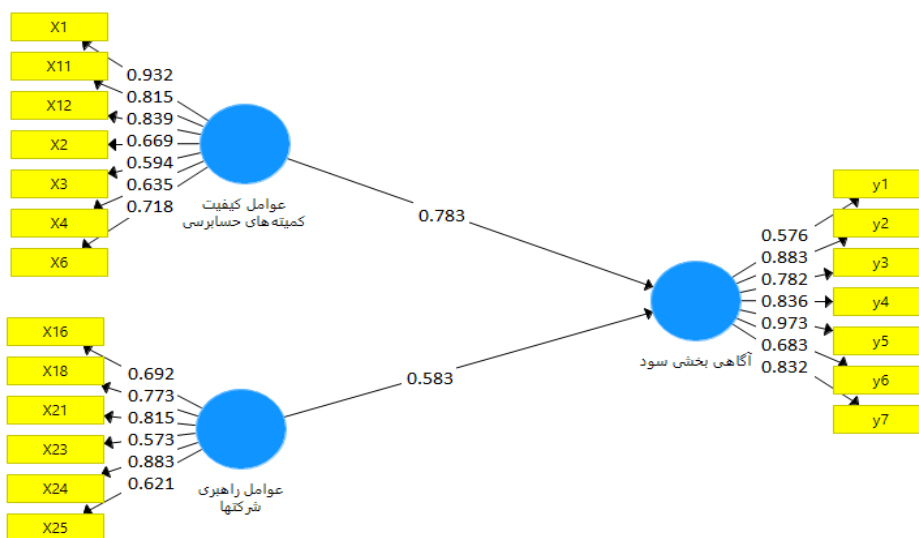
بررسی روایی و پایایی اطلاعات تحقیق: هدف و منظور از پایایی و ثبات پرسشنامه این است که چنانچه این تحقیق توسط فرد دیگری یا توسط همان محقق در زمان و یا مکانهای مختلف انجام شود به نتایج مثبتی دست یابد. به عبارت دیگر پایایی یا

جدول شماره ۱۰: شاخص روایی و پایایی شاخص‌های تحقیق

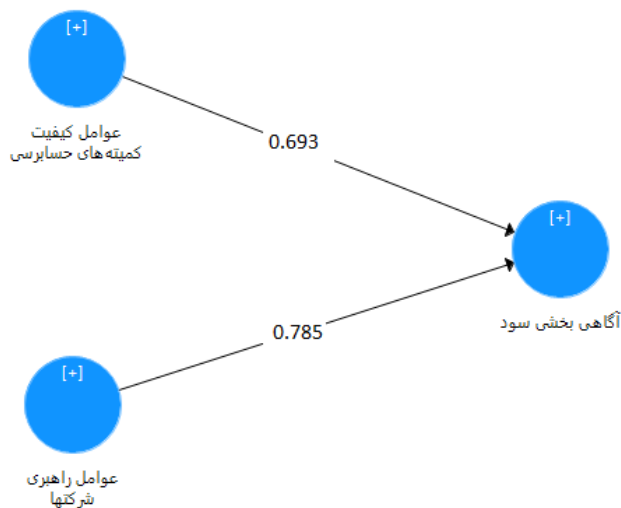
آلفای کرونباخ	AEV	شاخص
0.919	0.934	عوامل کیفیت کمیته‌های حسابرسی
0.865	0.918	عوامل راهبری شرکت‌ها
0.858	0.898	عوامل آگاهی بخشی سود

ضرایب بار عاملی: قدرت رابطه بین عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل مشاهده بوسیله بار عاملی نشان داده می‌شود. بار عاملی مقداری بین صفر و یک است. اگر بار عاملی کم‌تر از ۰.۳ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف‌نظر می‌شود. بارعاملی بین ۰.۳ تا ۰.۶ قابل قبول است و اگر بزرگ‌تر از ۰.۶ باشد خیلی مطلوب است. (کلاچین، ۱۹۹۴) در نمودار شماره (۴)، ضرایب بار عاملی سوالات و شاخص‌های تحقیق ارائه شده است. عموماً ضرایب بار عاملی سوالات تحقیق در وضعیت مطلوبی قرار دارند.

با توجه به اینکه میزان ضرایب آلفای کرونباخ بالای ۰/۷ و شاخص پایایی مرکب بالای ۰/۶ است، در نتیجه شاخص‌های تحقیق از روایی و پایایی بالایی برخوردار است. در نتیجه سوالات تحقیق از قابلیت تعمیم و قابل اتکای بالایی برخوردار است.

نمودار شماره ۴: شاخص ضرایب بار عاملی

نمودار شماره ۵: ضرایب تحلیل مسیر

هستند. شاخص نیکویی برازش gfi در تحقیق حاضر برابر با عدد ۰/۸۹ است که بیانگر مناسب و قابل اتکا بودن نتایج تحقیق است.

بحث و نتیجه گیری

آگاهی بخشی سود به عنوان یک موضوع چالش برانگیز برای سرمایه گذاران، تحلیلگران مالی، مدیران، ناظرین و محققان دانشگاهی است. در این خصوص نیاز است تا مشخص کنیم چگونه و چرا اعداد حسابداری به ویژه سودها بر شاخص های بازار یا ارزش اقتصادی یک بنگاه اثرگذارند و به آگاهی بخشی سود منجر می شوند (ارا و عبادین، ۲۰۱۷). برپایه مطالعات بنیادی صورت گرفته توسط بال و براون در سال ۱۹۶۸ و تحقیقات مبتنی بر بازار سهام کوتاری و زیمرمن در سال ۱۹۹۵، آگاهی دهندگی سود به مفید بودن سود خالص حسابداری برای تصمیم گیری های سهامداران از دیدگاه آنان اشاره دارد (کرمی و همکاران، ۱۳۹۵). واردفیل و سایرین (۱۹۹۵) محتوای اطلاعاتی را ظرفیت توجیه بازدهی سهام تعریف نموده اند در حالیکه احمد و همکاران (۲۰۰۴) محتوای اطلاعاتی سود را داشتن بار اطلاعاتی پیرامون سود آتی می دانند (کرمی، ۱۳۸۷). محتوای سود حسابداری سودمندی اطلاعات گزارش شده برای سرمایه گذاران را نشان می دهد و به عنوان فاکتوری، توسعه یافته تا مدیران را جهت پیش بینی سودهای آتی و افشا اطلاعات تشویق کند. بنابراین محتوای سود حسابداری به این معنی است که سرمایه گذاران در برابر اخبار سود تا چه حد واکنش نشان می دهند (کردستانی و حسینی، ۱۳۹۲). منظور از آگاهی بخشی سود، ویژگی از کیفیت سود است که قابلیت سودهای گزارش شده را در یاری رساندن به صاحبان سهام در فرایند ارزش گذاری شرکت بیان می کند (بال براون، ۱۹۶۸) به بیان دیگر چنانچه سود اطلاعات مفیدی برای سرمایه گذاران فراهم کند تا به واسطه آن تصمیماتی در زمینه خرید و یا فروش سهام خود اتخاذ کنند، می توان اینگونه استنباط کرد که سود از آگاهی بخشی بالایی برخوردار است و نتیجه ی آن را می توان در تغییرات قیمت سهام مشاهده کرد (کرمی و همکاران، ۱۳۹۵). پژوهش های صورت گرفته در سال های اخیر شاخص بازده غیرعادی سهام را به عنوان شاخص آگاهی بخشی سود حسابداری در نظر گرفته اند (ژانگ، ۲۰۲۰؛ ارا و عبادین، ۲۰۱۷). بر اساس نتایج تحقیق که بیانگر اثر گذاری عوامل کیفیت کمیته های حسابرسی و راهبری شرکتها بر آگاهی بخشی سود به صورت مثبت و معنادار است. با توجه به اثر گذاری عوامل راهبری شرکت بر آگاهی بخشی سود لازم است اقدام به اعمال نظارت و مراقبت در این زمینه، نماییم که این امر مستلزم وجود سازوکارهای مناسب است؛ از جمله این سازوکارها، طراحی و اجرای مناسب «نظام

بر اساس نمودار شماره (۴)، متغیر X1 به عنوان یک متغیر قابل مشاهده از میزان بار عاملی ۰/۹۳۲ برخوردار است که با توجه به اینکه از ۰/۳ بزرگتر است در نتیجه این شاخص از لحاظ روایی از وضعیت مناسبی برخوردار است. همچنین عوامل کیفیت کمیته های حسابرسی و آگاهی بخشی سود به عنوان یک متغیر مکنون با ضریب عاملی اشتراکی ۰/۷۸۳ از وضعیت مطلوبی از نظر بار عاملی و روایی برخوردار است.

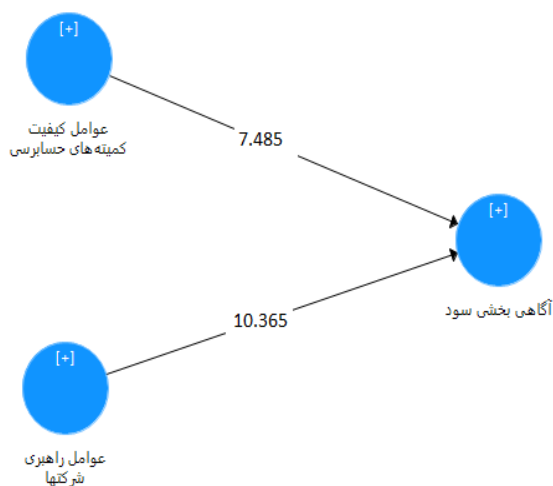
ضرایب تحلیل مسیر: تحلیل مسیر روش آماری کاربرد ضرایب بتای استاندارد رگرسیون چند متغیری در مدل های ساختاری است. هدف تحلیل مسیر به دست آوردن برآوردهای کمی روابط علی (همکنشی یکجانبه یا کواریتته) بین مجموعه ای از متغیرها است.

بر اساس نمودار فوق ضرایب تحقیق به شرح ذیل است:

با افزایش هر واحد عوامل کیفیت کمیته های حسابرسی؛ آگاهی بخشی سود ۰/۶۹۳ واحد افزایش می یابد.

با افزایش هر واحد عوامل راهبردی شرکتها؛ آگاهی بخشی سود ۰/۷۸۵ واحد افزایش می یابد.

بررسی معناداری ضرایب: برای بررسی این نکته که آیا میانگین نمونه های برداشته شده از یک متغیر تصادفی تا چه حد به میزان «واقعی» (که آزمایشگر نمی داند) نزدیک است از تست تی-استیودنت استفاده می شود. با توجه به نمودار فوق مشاهده می گردد جز متغیر خودبیانگری سایر ضرایب از سطح معناداری مناسبی برخوردار هستند.

نمودار شماره ۶: سطح معناداری ضرایب

با توجه به میزان آماره t که لازم است دارای قدرمطلق بالاتر از ۱/۹۶ باشد تا ضریب در سطح ۵ درصد معنادار باشند، مشاهده می گردد؛ ضرایب مدل برآوردی دارای سطح معناداری مناسبی

و کمیته حسابرسی اثربخش و نیز پیاده‌سازی سازوکارهای راهبری شرکتی وضع کنند و در صورت تخطی، مجازات‌های لازم را برای شرکت‌ها اعمال کنند. همچنین، دوره‌های آموزشی و سمینارهایی با موضوع ارتقای آگاهی بخشی سود با لحاظ کردن شرط حضور اجباری هیئت‌مدیره‌های شرکت‌ها برگزار کنند. به مدیران پیشنهاد می‌شود اثربخشی سیستم کنترل‌های داخلی و سیستم بهای تمام‌شده محصولات را به‌طور مستمر بررسی کنند و برای ارتقای آن از سیستم‌های به‌روزرتر استفاده کنند، به سهامداران و سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود در مجامع عمومی حضور داشته باشند و میزان پاسخ‌خواهی خود را از مدیران شرکت‌ها در خصوص کیفیت گزارشگری مالی و نیز، آگاهی خود را نسبت به کارکردها و مسئولیت‌های اعضای هیئت‌مدیره و حسابرس شرکت افزایش دهند.

پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی

با انجام هر پژوهش، راه به سوی پژوهش‌های آتی باز می‌شود و لزوم انجام پژوهش‌های بیشتری احساس می‌گردد. موضوعات زیر برای انجام پژوهش توسط سایر پژوهشگران پیشنهاد می‌گردد:

- ۱) به محققان و پژوهشگران پیشنهاد می‌شود که برای پژوهش‌های آتی دوره زمانی تحقیق را طولانی‌تر در نظر گرفته و همچنین متغیرهای تحقیق را در صورت امکان به طور ماهانه یا هفتگی محاسبه نمایند. با توجه به زمان تشکیل کمیته‌های حسابرسی نیاز به دوره زمانی بیشتر موثرتر خواهد بود.
- ۲) بررسی ارتباط بین محتوای اطلاعاتی سود و کیفیت کمیته‌های حسابرسی و نظام راهبری
- ۳) بررسی رابطه بین خطای پیش‌بینی سود با نظام راهبری شرکتی، کیفیت کمیته‌های حسابرسی و ثروت ایجاد شده برای سهام‌داران
- ۴) تدوین مدل شفافیت اطلاعاتی با تاکید بر نقش نظام راهبری و کیفیت کمیته‌های حسابرسی
- ۵) تدوین مدل اثربخشی آگاهی بخشی سود حسابداری با تاکید بر شاخص‌های کیفیت حسابرسی داخلی و کیفیت کمیته‌های حسابرسی
- ۶) تدوین مدل آگاهی بخشی سود حسابداری با روش غیرمستقیم شفافیت اطلاعاتی و مدیریت سود با تاکید بر شاخص‌های کیفیت کمیته‌های حسابرسی و نظام راهبری

راهبری شرکتی» در شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی است. نظام راهبری شرکتی، اجرای مجموعه سازوکارهای کنترل داخلی و خارجی شرکت است که تعیین می‌کند شرکت‌ها چگونه و از سوی چه کسانی اداره می‌شوند و روند مناسب پاسخ‌گویی و انتشار مناسب اطلاعات شرکت به ذی‌نفعان چگونه باید باشد. از اینرو، انتظار می‌رود نظام راهبری شرکتی موجب شود گزارشگری مالی شرکت که از سوی مدیران آن تهیه می‌شود، دارای کیفیت بالاتری باشد. ایجاد مقررات سختگیرانه برای افشای اطلاعات مربوط به وسیله شرکت‌ها و مقرر کردن مجازات برای عدم شفافیت اطلاعات شرکت‌ها، آنها را مجبور به افشای اطلاعات و افزایش شفافیت می‌کند؛ بنابراین، قوانین و الزامات بورس از جمله الزام به افشای اجباری عدم‌تقارن اطلاعاتی و وجود تضاد منافع نمایندگی بین مدیران و سرمایه‌گذاران برون‌سازمانی را کاهش می‌دهد. استانداردهای حسابداری با کیفیت بالا برای عمل و کارکرد کارای بازارهای سرمایه ضروری هستند؛ چرا که تصمیمات مربوط به تخصیص سرمایه به‌طور فزاینده‌ای بر اطلاعات مالی قابل فهم و معتبر اتکا می‌کنند. رویه‌های گزارشگری مالی (یا همان استانداردهای حسابداری) شامل روش‌های حسابداری (برآوردهای مرتبط با اصول و سایر برآوردها)، سایر روش‌ها (طبقه‌بندی صورت‌های مالی و گزارشگری میان‌دوره) و روش‌های اصول‌محور و قاعده‌محور در تدوین استانداردهای حسابداری است. روش‌های حسابداری که استانداردهای حسابداری تجویز می‌کنند، ممکن است بستر سوءاستفاده از روش مزبور را فراهم کنند؛ بر این اساس لازم است جهت ارتقای سطح آگاهی بخشی سود اقدام به تدوین رویکردها اصول محور نماییم.

راهبردهایی آگاهی بخشی سود در بستر استانداردهای حسابداری ایران، قوانین و الزامات بورس، فرهنگ عمومی کشور و مراحل چرخه عمر شرکت به‌عنوان شرایط زمینه‌ای و عوامل کلان اقتصادی، نظام راهبری شرکتی، پیچیدگی محیط، پیچیدگی حسابداری به‌عنوان شرایط مداخله‌گر متولد می‌شوند. بنابراین، افزایش آگاهی بخشی سود پیامدهای مثبتی هم در داخل شرکت، هم در بازار سرمایه و هم در کل اقتصاد، از قبیل کاهش تجدید ارائه صورت‌های مالی، کاهش اطلاعات محرمانه، کاهش هزینه‌های تأمین مالی، کاهش عدم‌تقارن اطلاعاتی، کاهش مدیریت سود و تقلب، کاهش هزینه حقوق صاحبان سهام، افزایش کارایی بازار و افزایش اعتماد عمومی به گزارشگری مالی و بازار سرمایه به‌همراه دارد. با توجه به عوامل مؤثر شناسایی شده بر آگاهی بخشی سود به سازمان بورس اوراق بهادار و کمیته تدوین استانداردهای حسابداری، پیشنهاد می‌شود قوانین لازم‌الاجرا در خصوص استقرار سیستم کنترل‌های داخلی

فهرست منابع

بهادار تهران پژوهش های حسابداری مالی. شماره ۲ (پیاپی

۸). صفحه ۱۰۷-۱۲۴

* کرمی، غلامرضا. ۱۳۸۷. بررسی رابطه بین مالکین نهادی و

محتوای اطلاعاتی سود. بررسی های حسابداری و

حسابرسی، دوره ۱۵، شماره ۵۴، صفحه ۸۱-۱۰۰

* Ball, Ray, and Philip Brown, 1968. An Empirical Evaluation of Accounting when firms have large book-tax-difference, The Accounting Review 80 (1): 137-166.

* Kothari, S P, and Jerold Zimmerman, 1995. Price and return models, Journal of Accounting and Economics 20 (2): 155-192.

* ERAH, Domenic OSE, and Lawrence Ayemere Ibadin, 2017. Corporate attributes and earnings informativness, International journal of business and finance management research, 5, 17-25.

* Scott, W(2007). Finance Accounting theory, Tehran: terme.

* Petra, S.T. (2007). The effect of corporate governance on the informativness of earning. Economics of governance, vol. 8, pp. 129-152.

* Blue Ribbon Committee on Improving the Effectiveness of Corporate Audit Committees (BRC) (1999), Report and Recommendations of Blue Ribbon Committee on Improving the Effectiveness of Corporate Audit Committees, New York and Washington, DC: NYSE and NASD.

* Defond, Mark L., Hann, Rebecca N. and Hu, Xuesong (2004). Does the market value financial expertise on audit committees of boards of directors, Working Paper, University of Southern California.

* Elizabeth A. Rainsbury, Michael Bradbury, Steven. Cahan, (2009), the impact of audit committee quality on financial reporting quality and audit fees, Journal of Contemporary Accounting & Economics, 5, P: 20-33.

* John L. Abernathy, Brooke Beyer, Adi Masli, Chad Stefaniak , (2014), The association between characteristics of audit committee accounting experts, audit committee chairs, and financial reporting timeliness, Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting, 30, P:297-283

* Klein , A., 2006, "Audit committee ,board of director characteristics and earnings management " , Law and economics research paper series working paper, No 06-42

* McMullen, D. and Raghunathan, K. (1996). Enhancing audit committee effectiveness, Journal of Accountancy, 182, 79-81.

* Persons, O. S. (2005). Relation between the new corporate governance rules and the likelihood of financial statement fraud. Review of Accounting and Finance 4 (2), 125-148.

* Abbott, J. Lawrence. and Parker, Susan (2000). Auditor selection and audit Committee characteristics. Auditing: A Journal of Practice and Theory, 19(2): 47-66.

* Abbott, J. Lawrence. Parker, Susan and Peters, Gray F. (2000). The effects of audit committee activity and independence on corporate fraud. Managerial Finance, 26(26): 55-67.

* کرمی، شیماء؛ رهنمای رودپشتی، فریدون و زهرا دیانتی

دیلمی (۱۳۹۵)، ارزیابی اثر اجتناب مالیاتی بر آگاهی

بخشی سودهای گزارش شده شرکتهای پذیرفته شده در

بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری

مدیریت، سال نهم / شماره بیست و هشتم

* کردستانی، غلامرضا و نیرالسادات حسینی(۱۳۹۲)، بررسی

رابطه ی بین کیفیت افشا و محتوای سود حسابداری، بررسی

های حسابداری، دوره اول، شماره ۱

* مهربان پور، م، فرازنده سادات میری چیمه، ۱۳۹۷، " تاثیر

شاخص های نظام راهبری بر هزینه سرمایه و ریسک شرکت

ها، پژوهش های تجربی حسابداری، سال هفتم، شماره ۲۷،

صفحه ۲۴۵-۲۲۷.

* ایزدی نیا، ن، وحید روح الهی، ۱۳۹۶، " تاثیر جریان نقدی

آزاد مزاد، نظام راهبری شرکتی و اندازه شرکت"، پژوهش

های حسابداری مالی و حسابرسی، سال نهم، شماره ۳۶،

صفحه ۱۴۹-۱۳۱.

* بهارمقدم، م.، حسینی نسب، ح و رئیسی هادی، " اثر

نقدشوندگی بر آگاهی بخشی قیمت سهام و مدیریت سود بر

مبنای تعهدی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق

بهادار تهران، پژوهش های حسابداری مالی، شماره چهارم،

پیاپی ۲۶، صفحه ۵۶-۳۹.

* فخاری، حسین و یاسر رضائی پیتته نوئی، ۱۳۹۷، تاثیر

کمیته حسابرسی بر محیط اطلاعاتی شرکت، فصلنامه علمی

پژوهشی حسابداری مدیریت، (۱۱)، ۳۶، ۷۹-۶۳.

* نوروش، ایرج؛ عبدالله زاده، سلام و مریم مالکی. ۱۳۹۸.

تغییرات در ارزش محتوای اطلاعات حسابداری طی گذر

زمان در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار

تهران. پژوهش حسابداری و حسابرسی، دوره ۹، شماره ۲ -

شماره پیاپی ۳۳، صفحه 80-57.

* صدیقی، روح اله. ۱۳۹۲. بررسی رابطه ساختار هیأت مدیره

با محتوای اطلاعاتی سود حسابداری. فصلنامه مطالعات

تجربی حسابداری مالی. سال یازدهم . شماره ۳۷ . صص

۱۲۵ - ۹۹.

* ستایش، محمدحسین و فهیمه ابراهیمی. ۱۳۹۱. بررسی

تاثیر ساز و کارهای حاکمیت شرکتی بر محتوای اطلاعاتی

سود شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران.

دانش حسابداری. دوره 3 شماره ۸. صفحه ۳۱-۴۸.

* حسن زاده، رسول برادران، تقی زاده هوشنگ و عباس رضایی.

۱۳۹۰. بررسی تأثیر ترکیب سهامداران بر محتوای اطلاعاتی

سود حسابداری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق

- FTSE 100. *Procedia Economics and Finance*. Volume 15, pp 1033-1041
- * Khamsi Che Abdul Hamida, Sarina Othmanb , Memiyanty Abdul Rahim. 2015. Independence and Financial Knowledge on Audit Committee with Non-compliance of Financial Disclosure: A Study of Listed Companies Issued with Public Reprimand in Malaysia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 172 .pp 754 – 761.vol 23(2), 13-35.
 - * David B. Farber. 2005. Restoring Trust After Fraud: Does Corporate Governance Matter?. *The Accounting Review*. 80(2). pp. 539-561.
 - * K. V. Peasnell, P. F. Pope & S. Young. 2012. The characteristics of firms subject to adverse rulings by the Financial Reporting Review Panel. Vol 31(4), Pages 291-311
 - * Mark S Beasley , Joseph V. Carcello , Dana R. Hermanson, Paul D. Lapidés . 2000. Fraudulent Financial Reporting: Consideration of Industry Traits and Corporate Governance Mechanisms. *Accounting Horizons* 14(4):441-454.
 - * Abbott, J. Lawrence. Parker, Susan and Peters, Gray F. (2000). The effects of audit committee activity and independence on corporate fraud. *Managerial Finance*, 26(26): 55-67.
 - * Abbott, J. Lawrence. Parker, Susan and Peters, Gray F. (2002). Audit committee characteristics and financial misstatement: A study of the efficacy of certain blue ribbon committee recommendations. Working Paper, University of Memphis, Santa Clara University and University of Georgia.
 - * Xie, B., Davidson, W. N. and Dadalt, P. J. (2003). Earnings management and corporate governance: The role of board and the audit committee. *Journal of Corporate Finance*, 9(3), 295-316.
 - * Hendriksen E.S, van Breda M.F (1992) "Accounting Theory". Richard Irwin Inc.
 - * Nuraddeen Usman Mikoa, Hasnah Kamardinb. 2014. Impact of Audit Committee and Audit Quality on Preventing Earnings Management in the Pre- and Post- Nigerian Corporate Governance Code 2011 . *Social and Behavioral Sciences* 172 (2015) 651 – 657.
 - * Rohana Othmana*, Ili Farhana Ishakb, Siti Maznah Mohd Arifb, and Nooraslinda Abdul Arisb. 2014. Influence of audit committee characteristics on voluntary ethics disclosure. *Social and Behavioral Sciences* 145, pp 330 – 342.
 - * Public Oversight Board (POB, 1993). In the Public Interest: A Special Report by the Public Oversight Board of the SEC Practice Section, AICPA. Stamford, CT: POB.
 - * Yang and Krishnan (2005). Audit committees and quarterly earnings management, *International Journal of Auditing*, 9(3): 201-219.
 - * Dechow P, Sloan R & Sweeney A 1995, 'Detecting Earnings Management', *The Accounting Review*, vol. 70, no.2, pp. 193-225.
 - * Dalton, D.R., Daily, C.M., Ellstrand, A.E., Johnson, J.L., (1998), "Metaanalytic Reviews of Board Composition, Leadership Structure and Financial Performance", *Strategic Management Journal*, Vol. 19, pp. 269-290.
 - * DeFond, M. and J. Jiambalvo (1991). Incidence and circumstances of accounting errors. *The Accounting Review*, 66(3): 643-655.
 - * Jenkins, N., 2003. Auditor independence, audit committee effectiveness, and earnings management. Working paper, Washington University in St Louis.
 - * Persons, O. S. (2009). Audit committee characteristics and earlier voluntary ethics disclosure among fraud and no-fraud firms. *International Journal of Disclosure and Governance*, 6 (4), 284-297.
 - * Nurwati, A., (2010), "Corporate Governance and Earning Forecast Accuracy", *Asian Review of Accounting*, 18, PP.50-67.
 - * La Porta, R, Lopez-de-Silaves, F., Shleifer, A. and Vishny, R., (2002), "Investor Protection and Corporate Valuation", *The Journal of Finance*, Vol. 57, P. 1147-1170.
 - * Dyck, A. and Zingales, (2004), "Private Benefits of Control: an International Comparison", *Journal of Finance*, 59, PP. 536-600.
 - * Warfield, T.; Wild, J. and K. Wild (1995). "Managerial ownership, accounting choice, and informativeness of earnings", *Journal of accounting and economics*, 20:61-91.
 - * Ahmed, A., Billings, B. and R. Morton (2004). "Extreme accruals, earnings quality, and investor mispricing", Working paper Florida State University, pp.1-50.
 - * Tracie Woidtke, Yin-Hua Yeh .2013. The role of the audit committee and the informativeness of accounting earnings in East Asia. *Pacific-Basin Finance Journal* 23 (2013) 1–24.
 - * Li Zhang. 2020. The effects of trading rights and ownership structures on the informativeness of accounting earnings: Evidence from China's split share structure reform. *Research in International Business and Finance* 51 , 101110.
 - * Prasanna Krishna, Ramanathan Geeta, Arora Bharat. 2016. Family Ownership, Earnings Informativeness, and Role of Audit Committees: An Empirical Investigation in India . *Review of Economics & Finance*. Article ID: 1923-7529-2017-03-57-14. Pp 57-70.
 - * C. S. Agnes Cheng and Shuo Li. 2014. Does Income Smoothing Improve Earnings Informativeness? – A Comparison between the US and China Markets. *China Accounting and Finance* . Volume 16, Number 2 .pp 128-147.
 - * Khaled, Samahaa. Hichem, Khelif and Khaled Hussainey. 2015, The impact of board and audit committee characteristics on voluntary disclosure: A meta-analysis, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*. Volume 24, 2015, Pages 13-28
 - * Andrei Răzvan Crișan and Melinda Timea Fülöp. 2014. The Role of the Audit Committee in Corporate Governance – Case Study for a Sample of Companies Listed on BSE and the London Stock Exchange -

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 12/ No. 46/ Summer 2023

Investigating the Role of the Audit Committee in Accounting Profit Awareness as a Challenging Issue for Investors

Mohsen Asgari

1. Ph.D Student Department of Accounting, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran.

Naghi Fazeli

2. Assistant Professor Department of Accounting, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran
(Corresponding Author)

Khosrow Faghani Makerani

3. Associate Professor of Accounting, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran

Abstract

Profit awareness is a challenging topic for investors, financial analysts, managers, supervisors and academic researchers. In this regard, it is necessary to determine how and why accounting numbers, especially profits, affect the market indicators or economic value of an enterprise and lead to profit awareness. The purpose of this study is to investigate the role of the audit committee in accounting profit awareness as it is a challenging issue for investors. The method of this research is applied in terms of purpose and in terms of descriptive-survey implementation strategy and the statistical population of experts and experts in the field of auditing during the years 1394-1398. In the technical dimension of the research, the fuzzy method was used to take into account the discussion of uncertainty in the research and the non-ranking comparison of the electrode method was used to increase the accuracy of prioritization. In order to test the hypotheses, structural equation modeling using Smart PLS method has been used. The results of this study show that Delphi and fuzzy method type two and electro type three, which were in order to determine the most important indicators affecting profit awareness, sub-indicators of board independence, audit quality and independence of audit committee members, as the most important sub-indicators affecting awareness. The profit portion was determined and finally, based on the PLS method, it was concluded that; Quality of audit committees; With an impact factor of 0.693 and strategic factors, companies with an impact factor of 0.785 have a positive and significant effect on profit awareness.

Keywords: Accounting Knowledge, Profit Awareness, Audit Committees, Governance System